

בס"ד, ג' ניסן התשפ"ו

מנחות ס"ט – ביטול חיטים לקרקע, ומצוות התלויות בארץ כשהתבואה הגיעה ממקור אחר

שאלות:

1. ירון החביא בבור בשדה שלו חיטים, והם השרישו, האם הם אסורים כתבואה חדשה?

השרשת חיטים וביטול לקרקע

- **רמי בר חמא שואל** שאלה נוספת בדף שלנו: מתי פירות האילן (שמהם מביאים ביכורים, כפי שמובא לקמן בדף פ"ד) מותרים על ידי שתי הלחם?
 - הגמרא מסבירה שהשאלה היא על שלב התפתחות מוקדם של העץ – האם הנצת העלה או חנטת העלה נחשבות כשלב ה"השרשה" (בדומה להשרשת התבואה המופיעה בדף ע') לעניין ההיתר של שתי הלחם? והשאלה נשארתי בתיקו.
 - **רבא בר רב חנן שואל:** על אדם שזרע חיטים לפני העומר, אך הן עדיין לא השרישו כשעבר זמן הקרבת העומר. האם מותר לו לחפור באדמה, לקחת את הגרעינים ולאכול אותם?
 - מצד אחד: הן נחשבות כאילו חיטים שמונחות בתוך כד, ולכן העומר שעבר אמור להתיר אותן ככל חיטים קצורות.
 - מצד שני: אולי הן נחשבות כבטלות לקרקע, כיוון שהן בתוך האדמה, ולכן הן נחשבות כגידולים שהעומר לא התיר אותן, והן אסורות באכילה עד לעומר הבא.
 - הגמרא אומרת שהספק נוגע גם לתחומים נוספים:
 1. האם יש בהן דין אונאה במחיר (דין שתות) כמטלטלין, כשהן נמכרו בפחות או ביותר ממחירן, או שדין כקרקע שאין בה אונאה?
 2. והאם נשבעים עליהן כפי שנשבעים על מטלטלין למשל שבועת מודה במקצת, או שלא נשבעים עליהן כמו שלא נשבעים על קרקעות? והשאלה נשארתי בתיקו.
 - **רמי בר חמא שואל** שאלה נוספת: חיטים שנמצאו בתוך צואת בהמה. אם לקחו אותן, זרעו אותן והן צמחו מחדש – האם התבואה החדשה כשרה למנחה?
 - מצד אחד: המאיסות שלהן עברה ברגע שהן נזרעו וצמחו מחדש כתבואה אחרת.
 - מצד שני: אולי הבעיה היא "כחישותא" – שהגרעינים נחלשו ורזו בגלל תהליך העיכול במעי הבהמה, והחולשה הזו נשארתי גם בגידולים החדשים שצמחו מהם ואז עדיין הם לא ראויים למנחות. גם כאן השאלה נשארתי בתיקו.
2. בשדה של גדי ירדה תבואה מהשמים האם צריך לעשר אותה?

טומאת כלי גללים, ותבואה מהשמים

הגמרא ממשיכה להביא שאלות ברוח דומה לשאלות הקודמות.

○ **רמי בר חמא שאל:** על פיל שבלע "הוצ'ין" (עלים של דקל) והוציא אותם שלמים בצואתו, ולאחר מכן לקחו את העלים האלו ועשו מהם "כפיפה מצרית" (סל). האם הסל הזה מקבל טומאה?

▪ השאלה היא האם המעבר בבטן הפיל נחשב "עיכול", שהופך את העלים לזבל? ואז הסל הוא "כלי גללים" שאינו מקבל טומאה כלל. או שמא כיוון שיצאו שלמים, הם נשארו עץ ומקבלים טומאה ככלי עץ.

▪ הגמרא מנסה להוכיח ממעשה בזאבים שבלעו תינוקות: חכמים טיהרו את הבשר (נחשב מעוכל ודומה לזבל) אבל טימאו את העצמות (לא נחשבות מעוכלות). אבל הגמרא דוחה את הראיה: בשר הוא רך ולכן מתעכל מהר, ועצמות הן קשות מאוד ולכן לא מתעכלות. עלי הדקל הם מצב ביניים – רכים מעצמות וקשים מבשר, ולכן הספק לא נפתר.

○ **רבי זירא שאל** על חיטים שירדו מהעננים, מהשמיים יחד עם הגשם (כגון עננים ששאבו ספינת חיטים בלב ים והורידו אותן ביבשה). האם הן כשרות להבאת "שתי הלחם" בשבועות?

▪ השאלה היא: האם כשהתורה אומרת ששתי הלחם צריכים לבוא "ממוֹשְׁבֵי־תִיכֶם". הכוונה היא דווקא מהקרקע של ארץ ישראל, או שזה רק בא למעט תבואה שבאה מחוץ לארץ? (הגמרא מציינת שמעשה כזה אכן קרה בזמנו של ערבי בשם עדי טייעא, שירדו לו חיטים מהשמיים בגובה טפח על פני שטח של שלושה פרסאות). גם כאן השאלה לא נפתרה.

3. דן לקח שיבולת שעישרו אותה ושתל אותה שוב, האם צריך לעשר אותה מחדש?

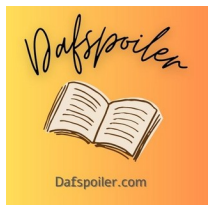
שיבולת שנעקרה ונשתלה

○ דין "חדש" בעיקר ותוספת: **רבי שמעון בן פזי שאל** על שיבולת שהגיעה לשליש גידולה לפני הקרבת העומר – שלב שנחשב גמר פרי ולכן העומר מתיר אותו – ולאחר מכן היא נעקרה מהאדמה ונשתלה מחדש רק אחרי שהוקרב העומר. השיבולת המשיכה לגדול והוסיפה גידול.

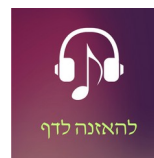
▪ השאלה היא: האם הולכים אחרי העיקר (השליש שצמח לפני העומר), ומכיוון שהוא היה קיים בזמן הקרבת העומר הכל מותר באכילה כבר עכשיו? או שהולכים אחרי התוספת (מה שצמח אחרי העומר), והשיבולת תהיה אסורה באכילה עד להקרבת העומר של השנה הבאה?

▪ הגמרא מנסה להביא ראיה מהלכות ערלה (ענף צעיר של ערלה שהורכב על עץ זקן וגדל עליו, עכשיו תוספת הרבה יותר גדולה, אפילו פי 200 מהאיסור) או כלאי הכרם (בצל שגדל בכרם ונאסר ככלאי הכרם, ואחר כך עקרו את הכרם והתוספת שגדלה עכשיו גדולה מאוד). בכל המקרים האלו הכלל הוא שהולכים אחרי העיקר והכל נאסר לחומרא.

השאלה היא האם אומרים שהולכים אחר העיקר גם כדי להקל, מה שיאפשר להתיר את השיבולת בזכות העומר שעבר על העיקר שלה. והשאלה נשארת בתיקו.

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

○ **רבה שאל** על אותו מקרה לעניין מעשר: אדם שלקח שיבולת, ועישר אותה כפי שהיא, ואז שתל אותה מחדש והיא הוסיפה גידול.
השאלה היא כזו: אפילו אם נגיד שלא הולכים אחרי העיקר וצריך לעשר את התוספת החדשה, האם אחרי ששתלו את העיקר מחדש צריך לעשר גם את העיקר עצמו פעם נוספת?

והגמרא תמשיך לדון בשאלה זו בדף הבא.